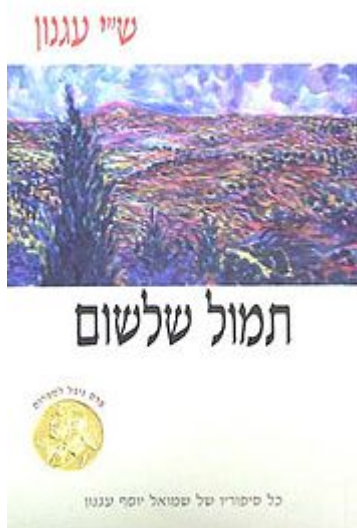

תמול שלשום

תמול שלשום

מידע כללי

מאת ש"י עגנון

שפת המקור עברית

סוגה רומן

הוצאה

הוצאה הוצאת שוקן

שנת הוצאה 1945

מספר עמודים 607

קישורים חיצוניים

הספרייה הלאומית [https://beta.nli.org.il/h\) 001215954](https://beta.nli.org.il/h) 001215954)
https://beta.nli.org.il/he/items>NNL_ALEPH00263577 (002635774)
 (4/NLI)

תמול שלשום הוא רומן שכתב ש"י עגנון ופורסם בשנת 1945. הרומן מתרכז סביב חייו של גיבור הספר, יצחק קומר, החל מעלייתו לארץ ישראל בתקופת העלייה השנייה ועד למותו.

מן הרומן ניתן ללמוד רבות על חיי היישוב היהודי בארץ ישראל בתקופת העלייה השנייה, והוא כולל, כמו רבות מיצירותיו האחרות של עגנון התייחסויות לתנ"ך, לספרות החכמים על רבדיה השונים, ולספרות החסידית, והעממית היהודית לדורותיה. לאורך הרומן נגלים קשייו של יצחק קומר, הגיבור, למצוא פרנסה, למצוא אהבה, ולמצוא מקום מגורים. לאורך הרומן נד יצחק קומר בין יפו לירושלים מספר פעמים, כאשר באחת הפעמים מוזכרת בנייתה של העיר תל אביב.

דמויות היסטוריות רבות מופיעות ברומן בשמן ובהן יוסף חיים ברנר, אהרן דוד גורדון, עקיבא יוסף שלזינגר (בעמ' 486) ועגנון עצמו (בכינוי חמדת^[1]).

תוכן עניינים

עלילת הספר

פרשנויות

פרטים אוטוביוגרפיים מקום מגוריו של הגיבור

הוצאת הספר

עיבוד לתיאטרון

לקריאה נוספת

מחקרים

קישורים חיצוניים

הערות שוליים

עלילת הספר

פרק זה לוקה בחסר. אנא תרמו לוויקיפדיה והשלימו אותו (https://he.wikipedia.org/w/index.php?title=%D7%AA%D7%9E%D7%95%D7%9C_%D7%A9%D7%9C%D7%A9%D7%95%D7%9D&action=edit). (=edit)

יצחק קומר, צעיר עני המתגורר בשבוס^[2] עולה לארץ ישראל במהלך העלייה השנייה ומגיע ליפו. הוא מחפש עבודה במושבות, אך האיכרים מעדיפים פועלים ערבים על פניו. בסופו של דבר הוא מוצא פרנסה כצבע, תוך שהוא פורק עול תורה ומצוות. הוא נעשה לבן זוגה של צעירה מתירנית בשם סוניה צוירינג.

בית הקפה תמול שלשום
בירושלים, הנקרא על שם
הספר

קומר חוזר לירושלים, והולך אל הכותל המערבי, לומר קדיש על אמו המנוחה. בירושלים הוא מתחבר לאנשי היישוב הישן וחוזר לשמור מצוות, לאחר שפגש ביניהם את משה עמרם ואשתו דישה, אותם הכיר עוד באוניה בדרכם לארץ. הוא פוגש את נכדתם שפרה, שהיא גם בתו של ר' פייש, מקנאי העדה החרדית ומתאהב בה. מכרה שלו משבש בשם הינדא פועה, משדכת ביניהם בצורה רשמית.

גיבור נוסף של הרומן הוא הכלב בלק, המשוטט בירושלים. קומר נתקל בבלק, וצובע על עורו את המילים "כלב משוגע". לקראת סוף הסיפור נושך בלק את יצחק קומר, ומדביקו בכלבת המביאה למותו בייסורים.

פרשנויות

סופו הטראגי של יצחק קומר, והמשמעות מאחורי דמות הכלב "בלק", היוו מקור לדיונים ארוכים סביב הרומן. הביקורת נוטה לראות בבלק ביטוי לתשוקותיו החבויות של יצחק קומר, אך קשת הפרשנויות רחבה מאוד: מאמירה על אופייה של היצירתיות והאמנות (מיכל ארבל בספרה "כתוב על עורו של הכלב"), ועד לתבנות פסיכולוגיות המושתתות על השקפותיו של פרויד.

פרטים אוטוביוגרפיים

ישנם פרטים אוטוביוגרפיים רבים בתמול שלשום, המקבילים לתחנות בחייו של עגנון עצמו^[3]. הפרטים האוטוביוגרפיים מופיעים הן במישור הישיר, והן במטפורי. למשל העלייה של יצחק לארץ ישראל מתאימה לזו של עגנון, תיאור משפחתו של קומר מרמז על משפחת צ'צ'קס (משפחתו של הסופר) בגולה, שניהם הגיעו לארץ לראשונה בתקופת העלייה השנייה דרך נמל יפו, ועוד. את מוטיב הצביעה בספר אפשר לראות כאנלוגיה לכתיבה של עגנון, החל מהמלאכה עצמה, דרך הקשיים שבהם הוא נתקל והדרך שלו להתמודד אתם.

כמו כן, עגנון שילב ברומן סיפורים ששמע מתושבי יפו, או אירועים שחווה בעצמו. למשל, "רגל מתוקה" הוא אדם שעגנון ראה משתכר במסיבה, ולאחר מכן התיידד עמו. אדם זה סיפר לו את מקור כינויו: בצעירותו התנפחה רגלו, ולא נמצא לכך מרפא, עד שהרפא אמר שיש לכרות אותה. למרבה מזלו, פגש זקן ערבי אחד שעבר באזור. הערבי חבש את רגלו בגפת שומשמין, והרגל נרפאה.

מקום מגוריו של הגיבור

לאורך הרומן נד יצחק קומר בין שכונת נוה צדק ביפו לירושלים מספר פעמים. בביקורת מוזכרת יפו כעיר המסמלת את החומר, ואילו ירושלים את הרוח.^[4]

הוצאת הספר

הרומן "תמול שלשום" יצא לאור בשנת 1945, אך סיפורים ששולבו בו פורסמו שנים רבות קודם לכן, החל משנת 1909, כסיפורים קצרים עצמאיים^[5]. סיפורים אלה כוללים את:

- "בארה של מרים או קטעים מחיי אנוש", הפועל הצעיר, 1909.^[6]
- "ר' גחנם יקום פורקן", מאזנים, תרצ"א.
- "בלק", ספר השנה של ארץ ישראל, תרצ"ד.
- "תחלתו של יצחק", ספר השנה של ארץ ישראל, תרצ"ה.
- "שמונה פרקים מחייו של אדם אחד", דבר, כ"ח באייר תרצ"ה.^[7]
- "יום אחד", דבר, י"ב באדר תרצ"ו.^[8]
- "עורו של בלק", תש"א.

גיבורם של אחדים מסיפורים אלה הוא יצחק קומר, וגיבורם של סיפורים אחדים הוא הכלב בלק, המופיעים שניהם ביצירה המוגמרת. בנוסף לסיפורים אלה, התפרסמו גם פרקים מהרומן השלם קודם צאתו לאור.

הספר פורסם תחילה בשני חלקים - הראשון יצא לאור בנובמבר 1945, והשני - בינואר 1946. מאוחר יותר יצא לאור בכרך אחד.

עיבוד לתיאטרון

בשנת 2009 עיבד המחזאי והבמאי אודי בן סעדיה את 12 הפרקים שעוסקים בכלב בלק, להצגה בשם "כלב חוצות" בתיאטרון תמונע בתל אביב

בשנת 2011 עובד הרומן למחזה ובים על ידי פנינה גרי, בתיאטרון הערבי-עברי ביפו.^[9]

לקריאה נוספת

מחקרים

- בחרך קורצווייל, "תמול שלשום, הערכה כללית", "על בלק, הכלב הדימוני" בספרו **מסות על סיפורי ש"י עגנון** הוצאת שוקן, 1962, עמ' 95-115 (פרקים תשיעי-עשירי).
- שירה חדד, **מי שעושה סימן: קריאה סמיוטית ב"תמול שלשום" מאת ש"י עגנון** (מבט אחר: עיונים בביקורת ובפרשנות), מוסד ביאליק, ירושלים, 2011.
- בעז ערפלי, **רב-רומאן: חמישה מאמרים על "תמול שלשום" מאת ש"י עגנון**, המכון לפואטיקה וסמיוטיקה על שם פורטר, אוניברסיטת תל אביב, הקיבוץ המאוחד, בני ברק, תשנ"ח 1998.
- הלל ברזל, "משלי חיות בתמול שלשום: 'מעשה בראשית', 'מעשה בצבוע'", בספרו **המאה החצויה - ממודרניזם לפוסט-מודרניזם**, ספרית פועלים, 2011, כרך א', עמ' 293-285.
- אברהם הולץ, "התבוננות בפרטי 'תמול שלשום'", בתוך: **אמונה ירון, רפאל וייזר, דן לאור, ראובן מירקין** (עורכים), **קובץ עגנון**, הוצאת מאגנס, תשנ"ד.
- חזן כצמן, שחוק בשמים: סמלי צחוק ביצירתו של ש"י עגנון**, הוצאת מאגנס, 2018, הפרק "תמול שלשום: המגוון שבדבר או הטרגי שבדבר", עמ' 305-351.

עבודת גמר ודוקטור

- אהובה אלקון, **הטקסט המרחבי כתומך המשמעות ב"תמול שלשום" לש"י עגנון**, עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך, האוניברסיטה העברית בירושלים, תשנ"ו 1995.
- ראובן טבול, **עיצוב המספר ב"תמול שלשום" כהבניית זהות**, עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך, אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן, תשס"ו 2005.
- יעקב מנצור, **הפסוק הפעלי ב"תמול שלשום": פרק בחקר התחביר של ש"י עגנון**, חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה", האוניברסיטה העברית בירושלים, תשכ"ד 1963.
- רבקה צור, **עיצוב דמויות נשים ברומנים של ש.י. עגנון ["שירה", "תמול שלשום"]**, אוניברסיטת חיפה, 1987.

קישורים חיצוניים

- רשימת מאמרים על תמול שלשום (<http://merhav.nli.org.il/primo-explore/search?query=sub,exact,%D7%A2%D7%92%D7%A0%D7%95%D7%9F%2C+%D7%A9%D7%9E%D7%95%D7%90%D7%9C+%D7%99%D7%95%D7%A1%D7%A3%3A+%D7%AA%D7%9E%D7%95%D7%9C+%D7%A9%D7%9C%D7%A9%D7%95%D7%9D,OR&query=sub,exact,Agnon%2C+Shmuel+Yos>)

ef.+Temol+Shilshom+%28Only+Yesterday%29,&vid=NLI_Rambi&lang=iw_IL&mode=advance
(d באתר רמב"י

- י. יציב, "תמול שלשום" (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=DAV/19)
http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedVi המשך, 1 במרץ 1946, דבר, (46/03/01&id=Ar00303
(ew.Article.aspx?href=DAV/1946/03/01&id=Ar00526
- משולם טוכנר, גיבור של "תמול שלשום" (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx)
1948 באוגוסט 27, דבר, (x?href=DAV/1948/08/27&id=Ar00300
- סבטלנה נטקוביץ', ניתוח הספר 'תמול שלשום' (<https://tarbutil.cet.ac.il/anthology>)
ל-היצירה), באתר "תרבות.י"ו"
גבריאל בירנבאום,
- הערות על לשון של עגנון אגב קריאה ב"תמול שלשום" (<https://hebrew-academy.org.il/wp-content/u>)
(ploads/acad-63-page-6.pdf
- , בגיליון "אֶקְדָם" 63, באתר האקדמיה ללשון, פברואר 2019
, הדר בן-יהודה, המחברת הסודית של ש"י עגנון על תמול שלשום (http://blog.nli.org.il/tmol_shilshom),
"הספרנים": בלוג הספרייה הלאומית, 8 באוגוסט 2018
- שלומית זערוך,
מצבה לשניים : בו זמניות כמנגנון פואטי ותמטי ברומן *תמול שלשום* מאת ש"י עגנון (<https://library.osu.edu>)
(u/projects/hebrew-lexicon/99995-files/99995095/99995095-009/99995095-009-022-041.pdf
- , **מכאן** ט', מאי 2008, עמ' 22–41
אלון חילו,
- סיפור של כלב שאהיד - קריאה פוסטקולוניאלית ב'תמול שלשום' של (<https://library.osu.edu/projects/h>)
(ebrew-lexicon/99995-files/99995073/99995073004/99995073004-054-066.pdf
עגנון, **הו!** 4, ספטמבר 2006, עמ' 54–66

הערות שוליים

1. היישוב חמדת בבקעת הירדן נקרא על שמה של הדמות הספרותית.
2. השם הספרותי שנתן עגנון לעיר הולדתו, בוצ'אץ'
3. אף אם סיפור חייהם שונה
4. ר' בועז ערפלי, רב-חמאן
5. שרה הגר, "תמול שלשום" - התהוות המיבנה ואחדות", בקובץ המאמרים **ש"י עגנון - מחקרים ותעודות** בעריכת גרשון שקד ורפאל ויזר, מוסד ביאליק, 1978, עמ' 154-194.
6. ש"י עגנון, בארה של מרים או קטעים מחיי אנוש (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=HHR/1909/05/21&id=Ar00501), הפועל הצעיר, 21 במאי 1909, המשך (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=HHR/1909/06/03&id=Ar00602), המשך (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/S), המשך (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=HHR/1909/07/01&id=Ar00802), המשך (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=HHR/1909/07/16&id=Ar00401)
7. ש"י עגנון, שמונה פרקים מחיי של אדם אחד (http://jpress.org.il/olive/apa/nli_heb/SharedView.Article.aspx?href=DAV/1935/05/31&id=Ar01300), דבר, 31 במאי 1935
8. ש"י עגנון, יום אחד (http://jpress.nli.org.il/Olive/APA/NLI_heb/?href=DAV/1936/03/06&pa) (http://jpress.nli.org.il/Olive/APA/NLI_heb/?href=DAV/1936/03/06&pa), דבר, 6 במרץ 1936 (ge=14
9. תמול שלשום (http://www.arab-hebrew-theatre.org.il/heb/plays/play_info.asp?Program1)
(D=760), באתר התיאטרון הערבי-עברי ביפו

הטקסט מוגש בכפוף לרישיון [Creative Commons ייחוס-שיתוף זהה 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/); ייתכן שישנם תנאים נוספים. ר' את תנאי השימוש לפרטים.